

6. Гумилев Л.Н. Этногенез и биосфера Земли / Л.Н. Гумилев. – М. : ДИДИК, 1994. – 638 с.
7. Ноосферогенез і гармонійний розвиток / [В.Я. Шевчук, Г.О. Білявський та ін.]. – К. : Геопринт, 2002. – 127 с.
8. Печчеи А. Человеческие качества / А. Печчеи ; [пер. с англ. О.В. Захарова]. – М. : Прогресс, 1985. – 312 с.
9. Шинкарук В.И. Мировоззрение, наука и философия / В.И. Шинкарук // Философ. науки. – 2001. – № 1. – С. 96–99.
10. Кант И. Приложение к “Наблюдениям над чувством прекрасного и возвышенного” / И. Кант // Соч. : в 6 т. / [под общ. ред. В.Ф. Асмуса]. – М. : Мысль, 1964. – Т. 2. – 510 с.
11. Медведев В.И. Экологическое сознание : учеб. пособ. / В.И. Медведев, А.А. Алдашева. – М. : Логос, 2001. – 357 с.

МАЛЕЦЬКА І.В.

КРАЇНОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ ВИКЛАДАННЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ В ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Людина відрізняється від іншої біосфери світу, насамперед, здатністю до усвідомленої творчості. Цей процес є невід’ємною частиною історії розвитку нашої цивілізації. Тому він завжди привертав увагу дослідників.

Творчість – багатомірне явище, яке є предметом вивчення багатьох наук: філософії, педагогіки, психології, літературознавства тощо.

У педагогічній науці були різні погляди на місце творчості в діяльності праці вчителя. Для педагогів творчість є важливою, насамперед, завдяки можливості підвищення ефективності навчального процесу, покращення якості освіти.

Дослідники звертають особливу увагу на творчий характер діяльності педагога, який за специфікою професії також повинен заохочувати розвиток творчості тих, хто навчається. Ці аспекти відображено в працях В. Андрєєва, С. Гуревича, З. Левчука, М. Поташника та ін. [1; 2; 3; 4].

У сучасній педагогіці існують такі напрями досліджень творчого компонента в діяльності вчителя:

- класифікація специфічних рис творчості педагога (В. Андрєєв, Н. Кузьміна, М. Поташник та ін.);
- визначення методів підготовки до цього процесу студентів педагогічних вищих навчальних закладів (Ю. Чабанський, Н. Бружукова, В. Загвязінський та ін.);
- аналіз усього спектра індивідуальних підходів педагогів як прояву творчої специфіки їх діяльності (Є. Климов, В. Мерлін, Н. Посталюк та ін.);

– взаємозв'язок новаторського досвіду та творчості педагога (І. Жерносеєв, А. Козлов, Л. Момот та ін.);

– дослідження особливостей формування навичок творчості майбутніх учителів. У рамках останнього напрямку існують ґрунтовні дослідження Т. Бугайко, Н. Волошиної, О. Куцевол, О. Семенов та ін. [5; 6; 7; 8].

Значна кількість майбутніх учителів-словесників буде викладати зарубіжну літературу. У сучасних літературознавчих дослідженнях майже не вивчається зв'язок між методологією вивчення зарубіжної літератури та культурою країн, звідки походять автори творів, що вивчаються.

Мета статті – обґрунтувати необхідність у формуванні в майбутніх студентів – учителів літератури вмінь і навичок країнознавчого творчого пошуку для використання його результатів під час викладання творів зарубіжної літератури.

Усі літературознавчі школи визнають, що найбільш повно та глибоко літературний твір зарубіжного автора сприймається, якщо він прочитаний мовою оригіналу, а не перекладений, навіть дуже якісно. Головна причина цього феномену полягає в тому, що людина яка засвоїла іншу мову, має певні знання щодо чужої культури, менталітету, перебігу основних історичних та сучасних подій відповідної країни. Це вже давно помічено лінгвістами й активно використовується в методології викладання іноземної мови. Навіть існує відповідна дисципліна – “Лінгвокраїнознавство”, яка, до речі, є нормативною дисципліною в підготовці фахівців зі спеціальності “Переклад”, тобто є складовою державного стандарту України – освітньо-професійної програми підготовки перекладача з вищою освітою.

“Лінгвокраїнознавство” вирішує цілу низку завдань, у тому числі головну філологічну проблему – адекватне розуміння тексту, саме тому воно є підґрунтям не тільки лінгвістичної дидактики, а й перекладу. Для того, щоб високоякісно перекласти іноземний текст, насамперед, необхідно повністю зрозуміти його зі всіма нюансами, включаючи так звані підтекст, чи якісь натяки, що базуються на якихось суто національних особливостях чи подіях. Предметом вивчення “Лінгвокраїнознавства” є спеціально відібраний мовний матеріал, що відображає культуру країни, мова якої вивчається.

Ідеальним варіантом учителя зарубіжної літератури є людина, яка оволоділа всіма мовами творів, що вивчаються, добре розуміється в історії, культурі та сучасних подіях відповідних країн. Але, як і всі ідеали, цей образ є недосяжним. Тому під час підготовки у вищих навчальних закладах майбутніх учителів зарубіжної літератури необхідно шукати більш реалістичні шляхи вирішення якісної підготовки фахівців-словесників, здатних ефективно викладати зміст та особливості творів світової літературної скарбниці.

Існуючий у вищих навчальних закладах України курс “Лінгвокраїнознавство” має суто професійний характер і призначений для підготовки фахівців-перекладачів.

Це спонукало нас у рамках дослідження можливостей розвитку творчих здібностей студентів-філологів шукати нові форми опанування ними необхідного комплексу знань з іноземної культури. Проведений аналіз методичної та культурологічної літератури дає змогу стверджувати про необхідність введення в підготовку викладачів зарубіжної літератури спецкурсу “Країнознавство”.

“Країнознавство” – це деякою мірою географічна наука. Об’єктом її дослідження є комплексна характеристика країн світу. Роль “Країнознавства” визначається, насамперед, його освітнім та світоглядним завданнями.

“Країнознавство” формує характеристику держав як територіально цілісних утворень на основі відомостей, які є предметом вивчення історії, культурології, релігієзнавства, фізичної, політичної, економічної географій, етнографії тощо. Тобто країнознавство є інтегруючою дисципліною, яка містить у собі найбільш важливу інформацію цілої низки, на перший погляд, не пов’язаних між собою наук, а в результаті дає цілісну картину тієї чи іншої країни.

Ця дисципліна, виникнувши в Німеччині в другій половині XIX ст., мала виключно економічно-статистичний характер. Професори найстаріших європейських університетів примушували студентів зубрити нескінченні таблиці економічних показників тієї чи іншої держави. Але пізніше в країнознавство проник французький підхід, засновники якого стверджували, що опис країни має передавати атмосферу, дух і настрій певного регіону. З початком XX ст. країнознавство розглядають як науку, яка вивчає необхідні та корисні знання про країну й людей, які там мешкають. Уперше національна література стає джерелом та предметом вивчення країнознавства. Країнознавчо-перекладацький метод лінгвістики відкриває скарбниці світової літератури та дає можливість побачити світ чужої культури.

Під час підготовки майбутнього вчителя зарубіжної літератури знання, що є предметом вивчення країнознавства, мають допоміжний характер. Тому зміст цього курсу має охоплювати лише країни, які є батьківщиною авторів зарубіжної літератури, твори яких вивчаються в середній школі.

Нами розроблена навчальна програма, яка включає країнознавчі відомості низки провідних у літературному сенсі країн. Курс включає 18 годин лекцій, 18 годин семінарських та практичних занять, 36 годин самостійної роботи студента. Крім суто країнознавчих знань, студенти набувають практичних навичок у підготовці нарисів – оглядів тієї чи іншої держави відповідної історичної епохи.

Дослідження проведено в рамках формування в студентів умінь художньо-творчої діяльності. Якщо методика формування таких навичок включає заходи з опанування, насамперед, художнього слова, то заняття в рамках курсу “Країнознавства” дадуть змогу студентам формувати нариси, які мають як художньо-творчий, так і інформативний характер. Теоретичні знання та практичні навички, набуті студентами під час вивчення курсу “Країнознавства”, мають сформувати в майбутніх учителів зарубіжної лі-

тератури спроможність і прагнення дати учням школи стислу характеристику історичних умов, особливостей менталітету населення, інших відомостей про країну та регіон, де розгортаються події художнього твору до його вивчення. Із цією метою вчитель має підготувати цікавий матеріал з елементами власного творчого внеску. Зміст такого матеріалу повинен мати певну незакінченість, щоб спонукати учнів до самостійного більш детального ознайомлення з країнознавчою інформацією, оскільки більша частина уроку, безумовно, має бути присвячена вивченню саме літературного твору, а не допоміжної інформації.

Постає питання про отримання необхідної інформації (знань) для практичної реалізації розробленої програми.

Із часом змінюється не тільки суспільство, люди та їх знання, а й засоби отримання цих знань. Упродовж століть головним джерелом отримання знань була книга. Трохи пізніше чималу роль у пізнанні стали відігравати періодичні друковані видання. Справжня революція в отриманні інформації відбулась з появою радіо та телебачення. Історичною подією в розповсюдженні знань стало використання електронно-обчислювальної техніки та впровадження глобальної мережі Інтернет. Під час використання інтернет-технологій в учня та учителя є можливість отримати необхідну інформацію в зручний час, у доступній формі та з урахуванням індивідуальної зацікавленості. Тому на практичних заняттях майбутніх учителів зарубіжної літератури, безумовно, необхідне широке використання персональних комп'ютерів із застосуванням навчальних програм та можливостей Інтернету.

У глобальній світовій мережі існує дуже велика кількість ресурсів, які дають змогу здійснити віртуальні екскурсії за літературними творами та їх екранізаціями, мандрувати країнам та містами, де жили й писали, наприклад, Д. Дефо та Дж. Свіфт.

Під час дослідження визначено понад 30 змістовних Інтернет-ресурсів, які рекомендовано використовувати для підготовки до занять з зарубіжної літератури.

Експериментально отримані результати підтверджують доцільність упровадження в навчальний процес підготовки майбутніх учителів літератури спецкурсу "Країнознавство" за відповідною схемою (див. рис.).

Спочатку зі студентами проводиться короткий курс лекцій з дисципліни. Центральною ланкою всього курсу є практичні заняття, які плануються в комп'ютерних аудиторіях, підключених до світової мережі Інтернет. На цих заняттях кожний студент отримує індивідуальне завдання, яке полягає в постановці завдання на пошук інформації щодо відповідної країни, виходячи з ім'я автора та часу подій твору. Роль керівника заняття полягає в спрямуванні зусиль студентів на найбільш інформативні Інтернет-ресурси.

Безпосередньо художній твір (нарис, огляд тощо) майбутні філологи виконують під час самостійної роботи.

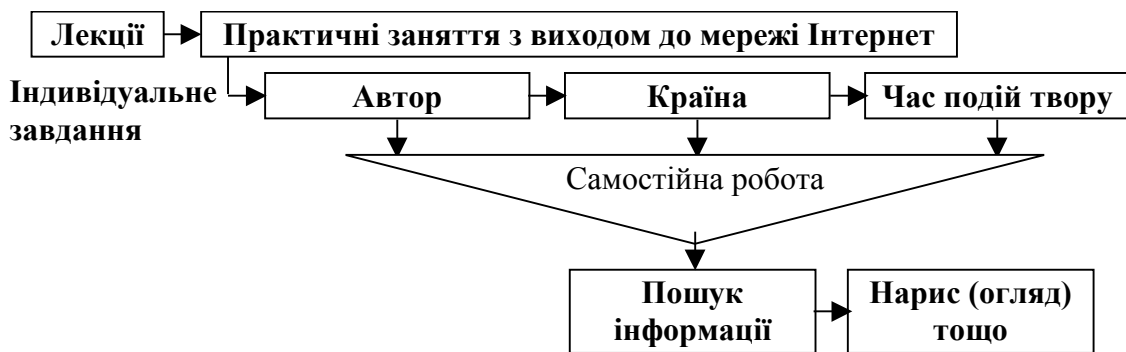

Рис. Структурно-логічна схема курсу “Країнознавство”

Висновки. Таким чином, розроблено методику підвищення ефективності занять із зарубіжної літератури на основі розвитку творчих здібностей студентів педагогічних вищих навчальних закладів шляхом формування навичок написання літературних творів з використанням країнознавчої інформації, насамперед з Інтернет-джерел. Подальшого вивчення потребує визначення суб’єктивних та об’єктивних фактів, що впливають на формування художньо-творчих якостей студентів філологів.

Література

1. Андреев В.И. Диалектика воспитания и самовоспитания творческой личности / В.И. Андреев. – Казань : Изд-во Казан. ун-та, 1988. – 228 с.
2. Гуревич С.А. В лаборатории учителя / С.А. Гуревич. – М. : Знание, 1975. – 64 с.
3. Левчук З.С. Формирование готовности к профессиональному творчеству у студентов педвуза : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / З.С. Левчук ; Минский пед. ин-т им. А.М. Горького. – Минск, 1992. – 19 с.
4. Поташник М.М. В поисках оптимального варианта / М.М. Поташник. – М. : Педагогика, 1988. – 192 с.
5. Бугайко Т.Ф. Мастерність учителя-словесника / Т.Ф. Бугайко, Ф.Ф. Бугайко. – К. : Рад. школа, 1963. – 188 с.
6. Волошина Н.Й. Теоретичні і методичні засади естетичного виховання в процесі вивчення української літератури в середній школі : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01, 13.00.02 / Н.Й. Волошина ; АПН України, Ін-т педагогіки. – К., 1995. – 72 с.
7. Куцевол О.М. Теоретико-методичні основи розвитку креативності майбутніх учителів літератури / О.М. Куцевол. – Вінниця, 2006. – 348 с.
8. Семенов О.М. Професійна підготовка майбутніх учителів української мови і літератури : монографія / О.М. Семенов. – Суми : Мрія-1, 2005. – 404 с.